

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja dvakrat na mesec, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasa je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Prvi poučni tečaj za župane in druge občinske funkcionarje v Ljubljani.

(Dalje.)

Nadučitelj Trošt stavi vprašanje o domovinski pravici: Kaj je z onimi, ki bivajo pod ogrsko krono, če namreč tudi ti lahko priposestevujejo domovinsko pravico z 10letnim bivanjem.

Dr. Pegan pojasni, da se glede teh ne da nič opraviti, ker domovinski zakon iz l. 1896 velja le za kronovine zastopane v državnem zboru, ne pa tudi za dežele pod ogrsko krono.

Dež. tajnik Korošec pripomni k temu vprašanju, da bi se dalo dotičnega iznebiti le na ta način, če si pridobi ogrsko državljanstvo. Vendar pa so za to pogoji zelo komplicirani. Če pa so dani pogoji, in ima dotični še sam interes na tem, da dobi ogrsko državljanstvo, bi bilo to edino sredstvo, drugega ni.

Nadučitelj Trošt stavi nadaljno vprašanje, kako bi se preprečilo, da ne bi bilo treba vračevati začasnih podpor, ki jih izdajajo raznim postopacem občine posebno v Istri, potem pa zahtevajo povračilo od domovinske občine. Revna občina pa mora plačevati. Kaj bi se dalo v tem oziru napraviti? Morda bi se obrnil deželni odbor na istrskega, da izda na občine kako opozoritev glede takih začasnih podpor.

Dr. Pegan objubi, da se bo o tem razpravljalo v deželnem odboru in ta bo ukrenil, kar se bo dalo.

Deželni tajnik Korošec pojasnuje, da po domovinskem zakonu občina ne sme odreči podpore v hipni potrebi. Pač pa mora, če je podporo izplačala, o tem takoj obvestiti domovinsko občino. Predpogoj za zahtevo povračila je, da je bila domovna občina takoj obveščena, sicer ni treba plačati, če pride pozneje tudi kako plačilno povelje.

Občina naj se v takem slučaju tudi obrne na okrajno glavarstvo, da dožene, če je bila podpora izdana tudi v res hipni resnični potrebi. Nadaljno sredstvo je, da se proti delomrznim osobam vporablja odgonski zakon. Naznanjajo naj se posamezni slučajji okrajnemu glavarstvu oziroma sodišču. Oblastva lahko potom okrožnice obveste občine glede takega delomrznega individija.

Dr. Pegan omenja še enkrat, da se bo deželni odbor v tem oziru obrnil na sosedne deželne odbore. Občine naj pa na pozive za plačilo takih podpor ničesar ne dajo, ampak zahtevajo od glavarstev, da morajo poizvedovati natančno. Zoper ukaze okrajnih glavarstev se pa lahko pritožijo na deželno vladu. Potreba mora biti momentanna (hipna) in neizogibna, a dokazana.

Župan Tršan želi navodil, kako postopati v domovinskih zadevah. On je velikokrat prosil, da bi bil sprejet kak občan v domovinsko zvezo občine bivališča, a je dobil mnogokrat odgovor, češ da dotičnika ni tam ali da ni bival ondi 10 let. To se zlasti dogaja pri tržaškem magistratu. Zato naj bi deželni odbor delal na to, da se prisilijo take občine k sprejemanju tujih občanov v domovinsko zvezo. Dunaju v tem oziru ni očitati, Ljubljana n. pr. je že manj kulantna, najslabši pa je Trst.

Dr. Pegan pravi, da je v tem oziru težava, ker se ne vodi vedno natančna evidenca v zglasovanju glede prijav in odjav. Potrebno je doprinesiti dokaz o postavni dobi bivanja, bodisi da to dokaže dotičnik sam ali s pričami. Po doprinešenem dokazu se pritožite, in tudi sicer se pritožite v vsakem slučaju. V velikih mestih nima policija vedno natančnih podatkov. Drugih sredstev pa ni kot dokaz bivanja in pritožbe.

Tršan konstatira, da je tržaška policija dognala 10letno bivanje, a vkljub temu je municijij prošnje odklonil in dotičnika ni sprejel v domovinsko zvezo. — (V takem slučaju je pač treba trdovratno vstrajati na poti pritožbe! Op. ur.)

Nadučitelj Trošt stavi vprašanje, če mora domovinska občina plačati bolniške troške zunaj države, n. pr. v Nemčiji.

Dr. Pegan pojasni to vprašanje rekoč, da je odvisno to od državne pogodbe glede vzajemnega izterjavanja. (V vsakem konkretnem slučaju bi bilo treba dognati, če obstoji taka pogodba.)

Dež, tajnik Korošec pojasnjuje na to obširno novi občinski volilni red. Iz njegovih izvajanj povzamemo v bistvu sledeče:

Jako važno je sedaj, da se pouče županstva o novem občinskem volilnem redu. Gotovo so se več ali manj že vsi seznanili z njim; dasi je bil že na več krajih tolmačen, naj se razpravlja o njem tudi tu.

Nektere občine so že prosile pri deželnem odboru za glasovnice in izkaznice, ki se pa še niso izdale, ker tudi vlada še ni izdala izvršilne naredbe.

Razložiti hoče le bistvene točke sprememb. Po novem volilnem redu bodo volili tudi taki, ki ne spadajo v inteligenčni razred in taki, ki niso davkoplačevalci. Druga velika sprememba je, da bodo sedaj volitve tajne in pismene. To je važno. Popred je volil vsak razred posebej, sedaj bodo volili vsi naenkrat.

V prvi vrsti je sedaj najvažnejše delo: sestava volilnih imenikov. Glede teh je prišel deželni odbor že v konflikt s finančnim ravnateljstvom, na katero se je obrnil, da bi dala davčna oblastva županstvom davčne izkaze brezplačno. Ker je ta zadeva sedaj pri finančnem ministerstvu, naj se vsako županstvo pritoži, če se bo od njega zahtevalo plačilo za davčni izkaz, da se zadeva končno reši tem potom.

Treba je pojasniti glede sestave volilnih list. Po novem občinskem volilnem redu so sedaj povsod trije volilni razredi.

Častni občani le kot taki nimajo sedaj nikjer (v nobenem razredu) več volilne pravice. Za sestavo volilnih imenikov je merodajen direktni davek, ki je podvržen občinskim dokladam, tudi rentnina. Razločevati je torej treba med onimi direktnimi davki, ki niso podvrženi občinskim dokladam, to so osebna dohodnina in plačarina, — slednja od plač, ki so višje nego 6400 K.

Predno sestavite prvotne volilne imenike, naj pošlje davčni urad seznam vseh davkov, a naj navede vsak davek posebej zaradi razlike od onega, od katerega se plačujejo doklade. Ta tvori podlago za sestavo prvotnega imenika, v katerem morajo biti s tekočimi številkami znamenjavani vsi davke plačujoči občani.

Zakaj je tako važen in mora biti prvotni imenik? Potreben je za uvrstitev v razrede, ker se po novem volilnem redu deli število volilcev, ne pa vsota davkov. Zato so tudi važne v prvotnem imeniku zaporedne številke. Vzemimo primer: Občina ima 90 volilcev; od teh pride v I. razred 30 prvih najvišjih davkoplačevalcev in nič več. Ostali dve tretjini prideta v II. volilni razred; razven teh davkoplačevalcev pa še inteligenčni volilci. Podlaga za volitve je še vedno interesno zastopstvo in davek igra še vedno veliko vlogo.

Inteligenčni volilci pa morajo bivati v občini vsaj eno leto. Če se na primer preseli župnik in biva v občini manj časa, nima volilne pravice. Učiteljice imajo sedaj določeno volilno pravico, katere popred niso imele. V drugi razred pridejo dalje tudi oni davkoplačevalci, ki plačujejo le osebno dohodnino in plačarino. Vendar pa morajo bivati v občini vsaj 2 leti in jim mora biti že 1 leto predpisanega 20 K tega davka. S tem se je uveljavilo načelo, da ima interes na upravi občinskega gospodarstva, kdor nekaj časa biva v občini.

Potem pride še III. razred. V tem obstoji takozvana pluralna volilna pravica, da ima namreč v tem razredu eden in isti volilec 2krat volilno pravico, ker pridejo v ta razred tudi vsi volilci I. in II. razreda, torej voli enkrat vsled davka, drugič vsled splošnosti. V tem (III.) razredu volijo namreč tudi druge 24 let stare osebe, ki pa morajo bivati v občini vsaj 3 leta. — Vprašanje nastane, kaj se zgodi z onimi osebami, ki plačujejo manj davka, kakor je predpisanega za II. razred. — Te pridejo potem v III. razred, tudi ženske-davkoplačevalke, ki plačajo manj kot 20 K. davka.

V splošnem razredu volijo le moški, ki ne plačujejo nobenih davkov, a bivajo v občini 3 leta, ne pa tudi one ženske po času bivanja v občini, to pa za to ne, ker bi tak zakon ne dobil Najvišje sankcije in ker velja enako načelo tudi za državni in deželni zbor.

Koliko je voliti odbornikov, to določa § 13. občinskega reda. Število volilcev pa se določi le tako, da se vsak volilec samo enkrat šteje.

Ker so vsi volilci obseženi v III. razredu, je merodajno za število odbornikov število volilcev tega (III.) volilnega razreda, ne smejo pa se prištevati tudi oni I. in II. razreda. Merodajno je torej število občanov — volilnih upravičencev, in ne število volilcev. Ker so pa vsi volilni upravičenci itak v volilnem imeniku III. razreda, je najenostavnejše vzeti to število.

Zato je ravno potrebno, da se vstavijo v prvotni volilni imenik zaporedne številke.

Važna je sprememba občinskega reda oziroma volilnega reda tudi v tem oziru, da je od-

pravljena institucija virilistov. Ponekod n. pr. v Tržiču ali Kranju je bilo skoro toliko virilistov kot izvoljenih odbornikov.

Ker je mnogo podobčin, ki so bile nekdanj samostojne, je tudi tem še ostalo nekaj pravice in se jim je nadalje zasigural po 1 zastopnik njihovih interesov.

(Konec prihodnjič.)

Ubožni odstotek.

Večkrat smo že pisali o tem predmetu. Vendar pa se županstva vse premalo brigajo za te vrste dohodkov ubožnega zaklada. Marsikak lep znesek bi lahko prejeli ubožci, ako bi županstva povsod zahtevala ubožni odstotek pri prodajah, kakor določa zakon. Da se bodo županstva vedela ravnati, se je razposlala od deželnega odbora ta-le

Št. 20.509/10.

Okrožnica

vsem županstvom na Kranjskem.

Ubožni zakon za Kranjsko z dne 28. avgusta 1883, dež. zak. št. 17, daje v paragrafu 31 točka 3 občinam pravico pobirati takozvani ubožni odstotek od izkupila vseh prostovoljnih razprodaj.

Ker se občine dozda le v majhni meri poslužujejo te pristoječe jim pravice, se vidi deželnemu odboru potrebno v tem oziru dati sledeče pojasnilo in navodilo:

Občina je upravičena zahtevati ubožni odstotek od vsake prostovoljne dražbe, bodisi, da se na dražbi prodaja ali v najem daje.

Pri dražbi nepremičnin pripade ubožni odstotek občini, v kateri nepremičnine leže, pri dražbi premičnin pa občini, v kateri se dražba vrši.

Kaj pa je prostovoljna dražba?

Po smislu še vedno veljavnega dvornega dekreta z dne 13. decembra 1808, zbirka političnih zakonov zvezek 31. stran 124, se prostovoljna dražba vrši povsod, koder se k prodaji jedne ali več rečij na enkrat povabi več ljudij, ki najte reči potom draženja med seboj nakupijo.

Praviloma mora vsako prostovoljno dražbo, na kateri se prodajajo nepremičnine, dovoliti redno sodišče, vsako drugo prostovoljno dražbo pa županstvo.

Razprodajalec pa je dolžan plačati ubožni odstotek tudi tedaj, če še ni izposloval za prostovoljno dražbo potrebnega oblastvenega dovoljenja; zaradi take opustitve ga po smislu razpisa ministerstva za notranje zadeve z dne 29. avgusta 1889, št. 13636, kaznuje politično okrajno oblastvo, ako izve za opustitev.

Da dobi občina pripadajoči ji ubožni odstotek, postopati je tako-le:

Koder se v občini izvrši kaka prostovoljna dražba, kakor je zgoraj obrazložena, naj županstvo poizve potrebne podatke, ako mu niso že itak znani, potem pa zadevo predloži v sklepanje občinskega odbora.

Njegov sklep, s katerim se nalaga plačilo ubožnega odstotka, naj se glasi približno:

»L. I. je na javni prostovoljni dražbi, ki se je vršila dne, razprodajal (v najem dal) N-ovo posestvo v M-u in izkupil vsega skupaj K . . . h.

Od tega izkupila je dolžan po § 31, 3 ubožne postave z dne 28. avgusta 1883 dež. zak. št. 17 občini B. plačati ubožni odstotek v znesku . . . K . . . h.«

O tem sklepu je pismeno z dostavnicco obvestiti zavezanca s pristavkom, da je zoper sklep po § 91. obč. urada potom županstva dopustna pritožba na deželni odbor tekom 14 dni po obvestitvi.

Kadar postane sklep občinskega odbora pravomočen, je prisojeni znesek izterjati s politično eksekucijo, če zavezanec noče plačati prostovoljno.

Od deželnega odbora kranjskega
v Ljubljani, dne 11. januarja 1911.

Ravnajte se po okrožnicah deželnega odbora!

Pri občinskih revizijah, pa tudi sicer pri uradnem poslovanju ima deželni odbor priliko opazati po svojem uradnem osebju, da se županstva ne potrudijo mnogokrat niti toliko, da bi ponekod prečitali njegove okrožnice, ki jih pošilja v ta namen, da se povsod enakomerno uredi občinsko gospodarstvo.

To kar zahteva od županstev deželni odbor v tem pogledu, je naravnost malenkostno v primeri s posli, ki jih morajo izvrševati v prenešenem delokrogu. Zato pa bi bilo pričakovati, da se županstva s tem večjo vnemo potrudijo — in to v lastnem interesu, da vestno izvršujejo ukaze, ki jih pošilja glede gospodarske uprave deželni odbor. Toda ne!

Deželni odbor je zaukazal z okrožnico zdne 20. decembra 1909 št. 17.513, da se uvedejo pri občinah vsaj male ročne blagajne, ki so imele namen odpraviti dosedanji način shranjevanja občinskega denarja v — županovem žepu.

Vsak pameten človek bi pričakoval, da bodo županstva z veseljem sprejela ta ukaz. Pa ne! Še danes je morda polovico županstev, ki ga pod ničevimi izgovori niso izvršila. Ponekod so se občinski odbori celo uprli dotičnemu ukazu. Samoobsebi umevno je, da bo nasproti takim ob-

činskim odborom deželni odbor že znal varovati svojo avtoriteto. Kakor čujemo, se bo deželni odbor vsled inicijative »Kmetске županske zveze« postavil na stališče, da si bodo morala županstva nabaviti popolne železne blagajne, kakor jih ima že nekaj večjih občinskih uradov in kakoršne so v rabi pri denarnih zavodih. Nakup manjših kaset se bo dovoljeval le v posebno izjemnih slučajih. — O tem je bil razgovor tudi na poučnem tečaju dne 27. dec. m. l.

Drug slučaj. V preje navedeni okrožnici je bilo naročeno, naj se predlože prepisi inventarja deželnemu odboru do 15. svečana 1910. Tudi to se ni izvršilo od vseh županstev, pač pa se je zgodilo, da so se vsled pozivov oproščevala županstva, da se je dotična točka prezrla.

To je naravnost nemogoče in priča le, s kako površnostjo se ponekod izvršujejo uradni posli in kako vkoreninjen je v občinskih uradih stari šlendrijan.

Da mora v takih slučajih deželni odbor kot najvišje avtonomno oblastvo napeti strune nekoliko bolj in na podlagi občinskega reda zahtevati izvrševanje svojih ukazov na ostrejši način, je vendar jasno.

Lahko navedemo še drug slučaj.

Deželni odbor je izdal obširno, a pri tem popolnoma jasno in lahko pojmljivo okrožnico z dne 18. oktobra 1910 št. 14.423 glede sestave proračunov in zaključka letnih računov. V tej okrožnici je razločno in natančno navedeno med drugim, ktere priloge se morajo priložiti prošnjam na deželni odbor za dovoljenje pobiranja doklad. In vendar se najdejo županstva, ki se še vedno ne ravna po teh ukazih. Županstva niti ne pomislijo, kakšno škodo lahko povzročijo občinam, če se zakasni vsled nebrižnosti rešitev proračuna. —

Posebej moramo opozarjati županstva pri tej priliki na postopanje pri uvedbi doklad na užitnino in samostojnih naklad na pivo in žganje. — Te davščine se smejo pobirati še-le potem, ko dobe pobirajoči organi obvestilo o dovolitvi in nalog za pobiranje.

Več občin, posebno v vipavskem okraju je sklenilo vžitninsko doklado na meso, vino, vinski in sadni mošt, ki presega 30%. Za dovolitev pobiranja višje nego 30%one vžitninske doklade pa je treba pritrditve deželne vlade. Če se v tem slučaju prošnja za dovolitev pobiranja te doklade in proračun ne predložita tako pravočasno deželnemu odboru, da je rešitev mogoča še mesca decembra, potem zgubi občina vse dohodke iz teh doklad za mesec januar.

Da pa niso dotične občine, ki so sklenile pobirati na d 30%ono vžitninsko doklado, preveč oškodovane, dovoljuje deželni odbor v takem slu-

čaju za enkrat, pobiranje le 30%one doklade kvžitnini, po končni rešitvi pa se odredi pobiranje cele sklenjene doklade.

Toliko v vednost onim občinam, ki so sklenile višjo vžitninsko doklado nego 30%ono, pa so prejela obvestila, da se je dovolilo pobirati le 30%o.

Ravno to velja tudi glede pobiranja samostojnih naklad na pivo, žganje in poslajene opojne pijače, ki se morejo dovoljevati tudi le s pritrditvijo deželne vlade. Glede te naklade je priporočati, da se sklene vedno za daljšo dobo, toda ne čez deset let.

Tudi ni zlasti glede vžitninske doklade nobene ovire, da bi se ne sklenila pred končno ugotovitvijo proračuna za naslednje leto, morda v mesecu oktobru, ko je že približno znana potreščina za prihodnje leto. Ta način je mogoč tudi glede naklade na pivo in žganje. Ostali proračun pa se sklene in reši kasneje.

No in končno izvira zakasnitev rešitve včasih tudi odtod, ker predlagajo županstva proračune često okrajnim glavarstvom namesto deželnemu odboru, ki je edino kompetentno oblastvo.

Vzrok vsemu temu, kar smo opisali, je v glavnem le oni — iz prejšne dobe birokratizma zastareli nazor, po katerem pozna župan samo okrajnega glavarja kot vrhovnega gospoda.

Zato opozarjamo naša županstva, naj vestno izvršujejo odredbe, ki jih izdaja deželni odbor po svojih okrožnicah, ker bi sicer ta moral izvajati posledice. Ne vlagajte okrožnic med stare akte, shranjujte jih tako, da Vam bodo vedno pred očmi in da se ne izgube, in kar je glavno — ravnajte se vedno po njih!

Prodaja ali zamenjava občinskih, podobčinskih oziroma vaških zemljišč.

Večkrat se je že pripetilo, da se je prodalo ali pa zamenjalo posestvo, ki je bilo javna last kake občine, podobčine ali vasi, ne da bi bil prodajo ali zamenjavo dovolil deželni odbor, kakor določa drugi odstavek § 62. občinskega reda.

Vsled tega se je tudi že pogostokrat pripetilo, da so c. kr. sodnije izvršile prepise posestev, ki so bila javna last navedenih korporacij, ako pram ni odobril od občinskega odnosno gospodarskega odbora sklenjene prodaje oziroma kupne pogodbe deželni odbor in se torej ni moglo smatrati prodaje kot dovoljene v smislu občinskega reda. —

Zato se je obrnil deželni odbor na predsedstvo c. kr. deželne sodnije v Ljubljani in okrožne sodnije v Novem mestu, da izdasta na podrejene c. kr. sodnije primerno opozoritev v tem smislu,

da v preje omenjenih slučajih odprodaje ali zamenjave osnovnega nepremičnega premoženja, ki je javna last, ni dopusten zemljejnžižni odpis oziroma prenos lastninske pravice, ako dotična listina (kupna pogodba itd.) nima odobritvene klavzule deželnega odbora.

Opozorjamo županstva na to važno okolnost, da se izognejo morebitnim neprilikom in mogočim troškom, predvsem da pazijo na opravljanje poslov gospodarskih odborov, ker ti največkrat greše v preje opisanem smislu.

Vprašanja in odgovori.

10. Županstvo št. Jošt.

Vprašanje:

Župana volijo občinci, ki so davkoplachevalci. Ti plačujejo tudi za okrajno blagajno doklade za babice in okrajne sluge. Ti okrajni sluge so torej nastavljeni od okrajnega glavarstva, da dostavljajo uradne dopise. Tak sluga postane navadno mogočen in če mu župan odkaže kaka domača opravila, že noče ubogati, češ da to ni njegova reč. Ali bi ne bil umesten tale predlog?

Župan naj bi imel pravico, da bi smel odstavit okrajnega slugo, če ne izpolni svojega posla in noče ubogati župana. Pametno bi bilo po naši misli, da bi se tistih (pri nas 5 odstotnih) doklad za okrajno blagajno dalo županu, da bi sam preskrbel dostavljanje uradnih pisov.

Prosimo tudi pojasnila o okrajnih blagajnah v obč. e.

Odgovor — oziroma pojasnilo.

To-le Vaše vprašanje je precej zamotano. Predno se dotaknemo vprašanja samega in pojasnila, kakoršno pravzaprav želite, moramo poseči nekoliko nazaj in podati površno sliko o zgodovini in razvoju okrajnih blagajn. —

Podlaga okrajnim blagajnam je bila dana v tem, da je več občin enega okraja prispevalo za gotove skupne izdatke v eno blagajno.

To se je izvrševalo navadno po razdelitvi političnih okrajev. Razdelitev v okrajne oblastnije na Kranjskem spada v leto 1814, katere je začel uvajati dvorni komisar grof Saurau. Načelovale so tem okrajnim oblastnijam početkom graščinske gosposke, katerim so bile v takratnem primitivnem sestavu podrejene tudi občine. Te gosposke so obdržale svoje pravice in oblasti okrajnih oblastnij prav do leta 1848, vendar je po že do tega leta (1848) prešlo od 99 celih 33 obrajnih oklastnij pod deželno-knežjo upravo.

Tem oblastnijam so bile torej podrejene občine, ki so morale prispevati za razne panoge javne uprave. Predaleč bi nas dovedlo, če bi hoteli pisati o odvisnosti občin od oblastnij v zadevi upravljanja občinskega premoženja. To omenjamo le za to, ker iščemo tudi v tem izvor za okrajne blagajne. Ni dvoma, da so se početkom opravljala razna skupna dela po večini s tlako, vendar pa so bile stvari, ki so se morale izvršiti proti plačilu. Za to so morali v denarju prispevati prebivalci onega okraja, kamor so spadali. Tako je tvorilo več občin nekako združenje v gotove namene; na Kranjskem n. pr. vse občine enega političnega okraja. Tako združena občina se je imenovala okrajna občina (Bezirksgemeinde); bil je to en skladovni okraj, oziroma ena skladovna občina (konkurencia).

Iz dotičnih skladov so se plačevali: izdatki za okrajne sle (sluge), izdatki za vojaške nabore; izdatki za

zdravstvo, med temi za babice (nagrade in instrumenti), izdatki pri epidemičnih boleznih, izdatki za redarstvo, za gasilne priprave, izdatki za vzdrževanje okrajnih cest in mostov itd.

Vsak okraj je imel za pobiranje teh izdatkov svojo blagajno — okrajno blagajno. Če ni zadostovalo za pokritje lastno imetje blagajne, potem so se naložile doklade na direktne davke celega okraja. Važno pri tem je, da so te vrste doklade konkurenčni doneski, torej se določajo doklade za okrajne blagajne konkurenčnim potom. (Gl. dvorni dekret 4. jan. 1836, zbirka jur. zak. št. 113.)

Prvi občinski zakon, razglašen s cesarskim patentom z dne 17. marca 1849 drž. zak. št. 170 ni glede doklad ničesar spremenil in je vse vzdrževanje ostalo pri starem, kot smo navedli poprej.

Naredba c. kr. namestništva za Kranjsko z dne 20. oktobra 1850 dež. zak. št. 480 določa prvič postavnim potom (v 7. točki), da se morajo s 1. novembrom 1850 združiti vse okrajne blagajne onih uradnih okrajev, ki so bili takrat prideljeni novoustanovljenim okrajnim glavarstvom, — v eno skupno okrajno blagajno za celi obseg okrajnega glavarstva in da se imajo pokrivati vsi izdatki celega okrožja dotičnega okrajnega glavarstva iz te okrajne blagajne. Ravno ta naredba imenuje v 1. točki izdatke za okrajne in občinske ceste, dokler ne izide nova postava.

(To slednje je važno.)

Že z ukazom z dne 9. oktobra 1852. dež. zak. št. 339 pa je odredilo c. kr. namestništvo, da se morajo voditi okrajne blagajne od 1. novembra 1852 nadalje zopet ločeno po davčnih okrajih.

Mesec kasneje je izšel razglas c. kr. namestništva za Kranjsko z dne 18. dec. 1852, glasom kterege je urenilo c. kr. ministerstvo za notranje zadeve z razpisom z dne 4. febr. 1852 št. 2085 od l. 1853. nadalje dotacijo (zakladanje) okrajnih blagajn z okrajnimi nakladami. Tako so se takrat res uvedle okrajne blagajne po davčnih okrajih, kakor obstoje še danes.

Važna je v tem ministerskem razpisu določba, da se morajo v bodoče sestavljati za okrajne blagajne proračuni za vsako upravno leto, in da se morajo k temu (sestavljanju proračunov) pritegniti od političnih oblastev župani.

Menimo, da zadostuje navedeno, v kolikor zadeva institucijo okrajnih blagajn z ozirom na zgodovinski razvoj. — Omenjamo le še, da so se plačevali iz teh blagajn svoječasno tudi okrajni ranocelniki.

Od ustanovitve okrajnih blagajn pa se je marsikaj spremenilo glede pokrivanja troškov za razne panoge javne uprave. Vsled cestnega zakona je odpadel prispevek za vzdrževanje okrajnih cest iz okrajne blagajne; preuredilo se je zakonitim potom zdravstvo in so se odpravili okrajni ranocelniki, [namesto njih pa nastavili kot državni uradniki okrajni zdravniki, katere plačuje država; odpadejo tudi izdatki pri epidemičnih boleznih in za gasilstvo, ker je dobila vse tozadevne posle na svoje rame občina. Enako se je preuredilo redarstvo, tako da vsi tu navedeni posli ne obremenjujejo okrajne blagajne.

Na ta način je ostala okrajnim blagajnam le še skrb za okrajne sluge, okrajne babice in za vojaške nabore. Od slučaja do slučaja se je dovoljevalo tudi pokritje nekterih drugih izdatkov iz okrajnih blagajn, n. pr. l. 1880 za ljudsko štetje v Postojni in Kamniku.

Okrajne blagajne so bile v tesni zvezi z deželnim odborom. L. 1866. n. pr. je dal deželni odbor okrajni blagajni v Senožečah podpore 1000 gid. in ravno to leto je prosila ona v Idriji za predujem 200 gid.

Iz poročil deželnega zbora posnamemo, da je bilo od leta 1866 večkrat v pretresu vprašanje, da bi se okrajne blagajne opustile, vendar pa je vsled vsakoletnega predloga deželnega odbora oziroma sklepa deželnega zbora odredilo ministerstvo notranjih zadev vsako leto za-se, da se okrajne blagajne obdrže še nadalje za eno leto, in to se je vleklo v uradni korespondenci do leta 1896. — Tega leta pa so naenkrat izostali vsi nadaljni sklepi in predlogi — in okrajne blagajne se vodijo molče nadalje, kot so se popred.

Na podlagi teh podatkov bi se dalo resno dvomiti, če imajo okrajne blagajne še zakonito pravico do obstoja v tej sestavi.

Vsekakor bi bilo vredno premišljati, če bi ne kazalo cele zadeve spraviti še enkrat pred deželni zbor. Okrajne blagajne naj bi se opustile in bilo bi vsekakor le pravično, da prevzame okrajne sluge država v lastno režijo, izdatke za vojaške nabore — vojni erar domobranskega ministerstva, babice pa eventualno dežela tako morda, kot okrožne zdravnike. Mi smatramo kot kompetentno našo »Kmetško župansko zvezo«, da se zavzame za rešitev tega vprašanja.

No in sedaj lahko odgovorimo na glavno vprašanje glede razmerja med županom in okrajnim slugo.

Res je, da je plačan okrajni sluga iz doklad, ki jih morajo plačevati občinci. Vendar pa ga nastavi okrajno glavarstvo in nima občina pri tem ničesar govoriti. — Okrajni sluga je torej podrejen le okrajnemu glavarstvu, zato mu ne more župan ničesar ukazovati, ampak se mora vsakokrat obrniti šele na okrajno glavarstvo, če je treba, da izvrši kak posel okrajni sluga. Seveda je mogoč naenkrat poseben dogovor za več slučajev.

Župan ne more odstaviti okrajnega sluga, ampak more le zahtevati od okrajnega glavarstva, da ga odstavi je kaj zagotovil. Če pa prevzame občina izvrševanje vseh poslov, ki jih opravlja sicer okrajni sluga, potem ni nobene ovire, da bi ne zahtevali črtanje dotične postavke proračunu za okrajno blagajno.

11. Č. g. župnik iz Č.

Vprašanje:

Farani tukajšne fare spadajo v dve občini. Polovica faranov spada v občino, ktere meje leže v fari, druga polovica pa spada v sosedno občino. Ali bi bilo mogoče priklopiti tudi ta del faranov k občini domače fare? Pod kakšnimi pogoji bi bilo to mogoče?

Odgovor:

Kolikor poznamo stališče deželnega odbora je prav malo upanja, da bi se ugodilo prošnji onih Vaših faranov, ki spadajo v sosedno občino, da bi se priklopili Vaši. —

V tem slučaju pride v poštev več momentov. — Če se odklopi od sosedne občine znaten del, izgubi občina davčno moč in vprašanje nastane, ali se bo mogla potem sama vzdrževati. Bilo bi torej treba pritrditve finančnega oblastva, deželne vlade in sodnega oblastva, ker bi se morala preurediti zemljiška knjiga, mape in davčni kataster. Sicer pa se lahko obrnete na deželni odbor, ki bo že storil nadaljne korake.

Ker sta obe občini majhni, kakor pravite v svojem pismu, je temmanj upanja, da se prošnja ugodno reši. Pametneje bi bila združitev obeh občin v eno samo.

12. Županstvo Vič.

Vprašanje:

Deželni zakon z dne 27. avgusta 1896 za Štajersko — radi povrnitve oskrbnih in pogrebnih stroškov naj se blagovolj pojasniti. — Ako umrje kak domovinec iz omenjene dežele na Kranjskem, ne doči dotična oskrbovalna občina niti vinarja povračila. Slični zakoni obstoje menda tudi na Češkem in Nižje Avstrijskem.

Odgovor:

Štajerski zakon za ubožno oskrbo z dne 27. avg. 1896 dež. zak. št. 63 se razlikuje od ubožnega zakona za Kranjsko med drugim tudi v tem, da med določbami (v § 3.) glede načina ubožne oskrbe nima nikakih določb glede pokopavanja umrlih ubožcev. Pač pa določa § 9 navedenega zakona za Štajersko izrecno, da so izključene zahteve za povračilo nasproti domovinski občini glede stroškov za ugotovljenje predpogojev javne ubožne oskrbe, kakor tudi za zdravniške preiskave. Ta § pravi končno doslovno: »Te stroške, kakor tudi one za pokop ubožcev, mora končno veljavno nositi (trpeti) občina bivališča«.

Da veljajo določbe tega zakona za štajerske občine brezpogojno, o tem ni nobenega dvoma. Nastane pa vprašanje, kako je ravnati, če plača kaka občina na Kranjskem za na Štajersko pristojno ubogo osebo pogrebne stroške. Ako obstoji med Kranjsko in Štajersko glede povračevanja pogrebnih stroškov reciprociteta t. j. ako občine medsebojno ne zahtevajo povračila takih stroškov, potem tudi Vaša občina ne bo tega mogla storiti. Ker pa nam ni znano, kako se v tem oziru postopa, obrnite se na okrajno glavarstvo, v katerem se nahaja dotična štajerska občina, s prošnjo, da zadevo reši. Proti odločbi glavarstva se seveda lahko pritožite na višje inštanice in končno na c. kr. upravno sodišče. O rešitvi glavarstva nas svoječasno obvestite.

13. Občinski urad Cerklje na Dol.

Vprašanje:

Graščino Turn pri Leskovcu sta kupila pred leti Lenarčič in Kotnik. V ozemlju tukajšne občine leže obširna zemljišča te graščine, ktera sta kupca po večini potom dražbe razprodala. Tukajšna občina je k prvi dražbi poslala odposlanca zaradi 10/0 ubožne pristojbine; toda pravni zastopnik Lenarčičev in Kotnikov c. kr. notar v Krškem dr. Pučko je občinskega odposlanca zavrnil, češ da bo že on sam gledal na to, da se določljivi občini prispevek kot ubožna pristojbina, na kar se je občinski odposlanec odstranil.

Občina Cerklje pa še ni dobila od razprodanega zemljišča Turnske grajščine vkljub pismenim in ustmenim opominom niti vinarja ubožne pristojbine. — Lenarčič je lansko leto prodal grajščino hrvatsko-slavonski parcelacijski in kolonizacijski banki, ktera sedaj nadaljuje prodajo potom dražbe po svojih organih brez intervencije pristojne sodnije in občine. Oskrbnik grajščine K. S. vodi razprodajo, toda on se opira na razglase po lepakih, da prodaja le kupcem, s kterimi se pogodi za zemljišče, v resnici pa se vrši le prava zviševalna dražba, ker se proda le tistemu, ki največ obljubi. Izključuje se po grajščinskih organih.

Ker je občini na tem ležeče, da dobi za ubožni zaklad dohodkov, prosimo za odgovor oziroma pojasnilo, kako nam je postopati v tej zadevi.

Odgovor:

Zadeva nam je že znana tudi od druge strani. Ni dvoma, da se hoče grajščina odtegniti postavnemu plačilu ubožnega odstotka na nek poseben način, ki pa najbrž ne bo držal. Kolikor smo mi informirani, se vrši dražba v vsej postavni obliki na licu mesta, potem pa, ko je stavljena cena od najvišjega ponudnika, se prekine dražba in kupci se povabijo v pisarno grajščinskega oskrbnitva, kjer se sklene končna pogodba.

Gre se predvsem zato, da se konstatira, ali se je vršila javna dražba ali ne. V okrožnici deželnega odbora, ki jo priobčujemo v današnjem listu, je obrazloženo, kake znake mora imeti javna dražba. — Če se je torej vršila v navedenih okoliščinah, potem se grajščina plačilu ubožnega odstotka upirati ne bo mogla. Opozorjamo Vas pa, da bodo zaslišane tudi priče, ki bodo morale izjaviti, če

je bila dražba javna ali ne, če pride namreč do tega, da bi se grajščina branila plačati ubožni odstotek.

Sicer se pa ravnajte po navodilih v danes priobčenih okrožnici deželnega odbora in se seveda poslužite pravice pritožbe.

Kako se je sklenila končna pogodba, na licu mesta ali v pisarni med štirimi stenami, to je za dolžnost plačila ubožnega odstotka čisto postranska stvar; glavna stvar je prostovoljna javna dražba, pa naj je bila oblastveno dovoljena ali ne, in če je bil navzoč kak uradni organ ali ne.

13. Županstvo Planinskavas (Št.)
Vprašanje:

Ali je pred sklenjenim zakonom rojeni otrok, ako stariši sklenejo zakon pozneje in oče pred zakonom rojenega otroka pozakoni, — pristojen tja, kamor je bila pred zakonom pristojna njegova mati, ali je pristojen tja, kamor je pristojen oče?

Odgovor:

Pozakonjeni (legitimirani) otroci postanejo pristojni t. j. dobe domovinsko pravico v oni občini, kamor je pristojen (v kateri ima domovinsko pravico) oče takrat, ko se izvrši pozakonjenje.

V tem oziru je določilo § 6, tretji odstavek domovinskega zakona z dne 3. decem. 1863 drž. zak. št. 105 tako jasno, da ni potreba nikakega nadaljnega tolmačenja.

Gospodarstvo.

Belokranjska železnica se bo gradila še letos. C. kr. železniško ministerstvo je z razpisom z dne 30. novembra 1910 št. 58.520 načelno odobrilo podrobni načrt za železnico od Novega mesta—Črnomelj—Metlika—do deželne meje proti Karlovcu.

Na podlagi tega razpisa je določen politični obhod z razlastilno razpravo in razpravo zaradi požarnovarnih naprav na dan 7. februarja 1911 in naslednje dni. Komisija se snide dne 7. februarja 1911 ob 9. uri dopoldne na kolodvoru v Novem mestu. Dne 13. februarja se to uradno potovanje prekine za 8 dni in se nadaljuje dne 22. februarja ob 10. uri dopoldne v davčni občini Pribišje, konča pa 3. marca v Metliki. V tem času bo izvršen obhod z vsemi razpravami v vseh prizadetih občinah. Podrobni načrt je razpoložen na vpogled pri okrajnih glavarstvih v Novem mestu in Črnomlju, načrti o odkupu zemljišč in operat o požarnovarnih napravah pa pri občinskih uradih Novo mesto, Šmihel-Stopiče, Toplice, Črmošnjice; dalje Semič, Kot, Petrova vas, Talčji vrh, Črnomelj, Gradac, Vinji vrh, Podzemelj in Metlika.

☞ Ko dokonča komisija svoje delo, se gradnja lahko takoj razpiše in odda. Kakor se čuje iz dobro poučenih krogov — je pričakovati, da se prične z delom meseca junija ali julija letos.

Desetmilijonsko posojilo za deželo Kranjsko in melioračni zakon. — Velikansko nalogo si je stavil kranjski deželni odbor z nameravanimi zgradbami cest in vodovodov, z izsuševanjem in namakanjem zemljišč, uravnavo rek, hudournikov

itd. Za izvršitev je treba seveda denarja, ki bo pa donasal stotere obresti. Ljudstvo bo imelo neizmerno korist, in že takoj zaslužek pri teh delih. Troški so proračunjeni na približno 38 milijonov kron. Zato je sklenil deželni zbor najeti posojilo 10 milijonov kron, ki se bo porabilo tekom let po potrebi. Kakor je že znano iz časniških poročil, ta zakon še ni potrjen, torej se tudi ni še najelo prav nič tega posojila. Ravnotako še ni potrjen zakon, ki določa upravo melioračnega zaklada. Potrditev še ni izvršena, ker je imelo več ministertev razne pomisleke. Država mora namreč prispevati po sedaj veljavnem ključu še mnogo višji znesek, zato je samoobsebi umljivo, da je zahtevala popolno jasnost glede teh zakonov.

Deželni glavar Fr. pl. Šuklje je dosegel, da se je izvršila pretekle dni interministerialna konferenca na Dunaju, ktere sta se vdeležila poleg njega tudi referent deželnega odbora dr. Evgen Lampe in ravnatelj M. Zamida. Dosegel se je popoln sporazum z referenti ministertev in določilo se je besedilo zakona, ki se iznova predloži deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju. Popolnoma gotovo je, da dobita potem oba zakona Najvišje potrjenje.

Deželni odbor priredi 29. in 30. januarja 1911. v šolskem posloplju v Škočjanu pri Mokronogu kmetijski tečaj.

Sporod: V nedeljo, 29. januarja po prvi sv. maši:

Pašništvo. Prasičjereja. Predava ravnatelj kmetijske šole na Grmu g. Vilj. Rohrman.

Isti dan po popoldanski službi božji:

O kmečkih gospodarskih združenjih. Predava deželni zadružni komisar dr. Lovro Pogačnik.

V ponedeljek 30. jan. od 9. ure dopoldne dalje:

Sadjarstvo. Predava deželni sadjarski instruktor Martin Humek.

Isti dan popoldne od 2. ure dalje:

Vinarstvo in kletarstvo. Predava c. kr. vinarski nadzornik Boh. Skalicky.

Kmetovalci! Udeležite se v lastno korist tega tečaja. **Deželni odbor.**

Razne vesti.

Prebivalstvo ameriških Združenih držav. Prebivalstvo Združenih držav znaša 91,972.266, izvzemši zunanja ozemlja. Skupno prebivalstvo Združenih držav, všteti Hawaii, Alasko in Porto Rico po 13. ljudskem štetju, ki se je vršilo dne 15. aprila 1910, pa znaša 93,402.151. Skupna pomnožitev prebivalstva te dežele med zadnjim desetletjem znaša 16.145.521 ali 20,9 odst. proti 77,256.630 leta 1900. Pomnožitev leta 1890., ko je

imelo prebivalstvo Združenih držav 62,979.766 duš, je znašala 14.276.864 ali 22·7 odst. Prebivalstvo v Severni Ameriki ležečega ozemlja Združenih držav, ki znaša 91.972.266 se je pomnožilo za 15.977.691 ali 21·0 odstotkov proti 75.994.575 leta 1900.

Evropsko izseljevanje. Navada je, da se iz številnih izseljencev sklepa na gospodarske razmere držav. V tem oziru beleži Nemčija jako ugoden rezultat. V razmerju s številom prebivalstva ne izkazuje razun Francoske nobena evropska država tako malo izseljencev kakor Nemčija, kjer je leta 1909 prišlo na 10.000 prebivalcev povprečno samo 3·9 izseljencev. Sledijo **Nizozemska** (leta 1908) s povprečno 5·2 izseljencev, **Švica** (1908) z 10·3, **Danska** (1909 z 17·1, **Finska** (1908) z 19·4, **Avstrija** (1908) z 21·1, **Švedska** (1908) z 23·1, **Ogrska** (1908) z 23·7, **Belgija** (1907) z 24·6, **Norveška** (1908) z 36·3, **Španska** (1907) z 66·8, **Portugalska** (1907 z 74·2, **Angleška in Irska** (1908) z 74·2, **Italija** (1909) z 182·6 izseljencev na 10.000 prebivalcev. Za **Rusijo, Rumunijo in Bolgarijo** je znano samo število izseljencev iz nemških pristanišč. Leta 1909 se je to značilo za Rusijo 89·718, Rumunijo 985, Bolgarijo 1069 oseb. Število nemških izseljencev iz Nemčije črez nemška in tuja pristanišča je l. 1909 znašalo 24.921. Skupno se je iz navedenih evropskih držav izselilo 1.350.000 oseb. Največji del izseljencev pride na Italijo (635.637 oseb), Veliko Britanijo in Irsko (264.199 oseb), Španijo (180.640), **Avstro-Ogrsko, Rusijo, Portugalsko.** Večina izseljencev iz Anglije in Irskega se je izselila v angleške kolonije, v prvi vrsti v Kanado, Indijo, Avstralijo in južno Afriko. Sicer pa se podaja največji del evropskih izseljencev v Zedinjene države. Leta 1908/09 se je izselilo v Zedinjene države iz Italije 182.218 oseb, iz **Avstro-Ogrskega** 170.191, iz Rusije in Finskega 120.460, iz Angleškega in Irskega 71.826, iz Nemčije 25.540, iz Švedije 14.474, iz Grškega 14.111, iz Norveškega 13.627 oseb. V Argentino je odpotovalo leta 1908 iz Španije 125.497, iz Italije 93.479 oseb, v Brazilijo l. 1908 iz Portugalskega 37.628, iz Španije 14.862, iz Italije 13.873 oseb, v Kanado l. 1908/09 iz Anglije in Irskega 52.901, iz **Avstro-Ogrskega** 10.615 oseb, v Kubo l. 1909 iz Španije 24.662 oseb.

Rusija v številkah. Osrednji statistični urad ruskega notranjega ministerstva je pred kratkim izdal svoje poročilo za leto 1908, iz katerega posnemamo nekoliko podrobnosti. V ruski državi je bilo l. januarja 1909. prebivalcev 160.095.000 (leta 1858 jih je bilo 74.536.300, a leta 1897 — 126.896.200). V evropski Rusiji brez Poljske in Finske je bilo 116.505.500 prebivalcev, v Finski 3.015.700, v Poljski 11.671.800, v Kavkazu 11.392.400, v sibirski provinci 7.878.500, v srednjeazijskih provincah 9.631.800, v baltijskih provincah 2 milij. 641.000 prebivalcev. — Kar se tiče narodnosti deli se prebivalstvo ruske države tako-le: Rusov-Slovanov je 65·6 odst., Tatarov 10·6 odst., Poljakov 6·2 odst., Fincev 4·5 odst., Židov 3·9 odst., Litvinov in Lotišev 2·4 odst., Nemcev in Švedov 1·6 odst. — Po veri se dele: Pravoslavni je 69·9 odst., mohamedancev 10·83 odst., katolikov 8·91 odst., protestantov 4·85 odst., židov 4·05 odst., drugih kristjanov 0·96 odst., drugih nekrstjanov

0·5 odst. — Ljudi, ki znajo pisati in brati je v Poljski 30·5 odst., v evropski Rusiji 22·9 odst., na Kavkazu 12·4 odst., v Sibiriji 12·3 odst., v Srednji Aziji 9·3 odst. Največ ljudi, ki znajo brati in pisati, je v baltijskih gubernijah, kjer jih je 71 do 80 odst.

Slaba letina na Kranjskem. Vsled slabe letine preti za spomlad v mnogih krajih silna beda. Krompirja ne bo niti za seme. Iz poročila c. kr. kmetijske družbe sledi, da se je pridelalo l. 1909. na Kranjskem 361.360 hektolitrov vina, letos pa samo 58.704 h, torej celih 302.656 hl manj. Leta 1905. se je na hektaru vinogradov pridelalo povprek 34·9 hl vina, letos le 5·7. S tem pridelkom bo komaj pokrit izdatek za davke. Taka je tudi s krompirjem, ki je močno segnil in mu je cena poskočila nad 100%. — Leta 1909 se je pridelalo krompirja na Kranjskem 2.443.841 met. stotov, letos pa le 1.449.964, torej skoro 1 milijon met. stotov manj. Uničil ga je največ črv, pa tudi neprestano deževje. Ker je slabo obrodilo tudi sadje, nima kmet ne živeža ne sredstev. Zato so poslanci Povše, Hočevnar, Žitnik in tovariši vložili v državnem zboru nujni predlog, naj država da izdatno državno podporo za nakup živil, umetnih gnojil in semen.

Književnost.

Dve važni novi knjigi. Staršem. Pouk o vzgoji. Cena 60 h, od 10 izvodov nadalje 50 h.

Mladeničem. Življenje po veri. Cena izvodu 1 K 20 h, pri naročtvi 10 izvodov ali več 1 K.

Obe knjigi iz peresa knezoškofa ljubljanskega dr. Antona Bonaventure Jegliča se dobivata v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani. In obe knjigi sta zelo važni za življenje, zato bi jih morali imeti povsod v vseh družinah: Starši in mladeniči. V prvi knjigi se podaja staršem prav natančen pouk za vzgojo otrok do 14. ali 15. leta starosti. Druga knjiga temelji na opazovanjih, koliko nevarnosti je za našesicer plemenite mladeniče, da zabredejo v telesno in duševno propast in razdirajo s tem ne le svoje osebno zdravje, ampak tudi srečno družinsko življenje. V mladeničem namenjeni knjigi razpravlja pisatelj natančno o vseh straneh življenja, kakor se razvija v srcu mladeniča, ko raste in dozoreva dušno in telesno.

Druga knjiga (mladeničem) srečno izpopolnjuje prvo (staršem) in le želeli bi bilo, da bi ne bili brez zlatih naukov vzvišenega pisatelja ne prvi ne drugi.

Janko Leban: Zbirka cerkvenih pesmi za mešan zbor. Skladatelj — ljudski učitelj — je znan kot pisatelj in spreten organist. S to zbirko nastopa prvič pred širšo javnost kot cerkveni skladatelj. Omenjena zbirka obsega 11 nabožnih kompozicij, katerim je zložil skladatelj večinoma sam tudi besedilo. Cerkevni zbori po deželi bodo gotovo radi segli po teh skladbah, ki so zložene v lahkem, priprostem, vendar ljubkem slogu, ki odgovarja vseskoz svojemu namenu. Ker je tudi cena nizka in zunanja oblika prikupna, je zbirka priporočila vredna. Dobiva se v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani in stane partitura le 1 K 40 h, posamezni glasovi niso izšli.